

Szilágyiné Hodossy Zsuzsanna: Általános iskolai idegennyelv-oktatás: történet, elemzés (1945–1995)

Vezethetné „tollamat” akár az elfogultság is. A szerzőt az időnap előtt elhunyt Horgosi Ödön jászberényi főiskolai tanár, a legelső (1953/54.) egyetemi hallgatóim egyike indította el a pályáján, miután két évtized múltán tanítványom volt a szegedi tanárképzőn. Am természetesen a büszkeséggel teli tárgyilagosság vezérel, amikor néhány sort írok az általa megalkotott – nem sablon a szó – hiánypótló monográfiáról, amelyben bátor kézzel nyúlt a már sokak által érintett (bibliográfiája csaknem 400 tétel), ám ilyen teljességében még senkitől nem tárgyalt témához.

Szívesen hivatkozunk recenziókban a terjedelmi korlátokra. Magam csupán azt jelzem, hogy a műfajban hagyományos kompozíción (bevezetés, érték- és problémafeltáró elemzés, adatoló rész, külföldi kitekintés stb.) belül a tárgyalt félszázad belső korszakait teljes joggal vezet vissza az idegennyelv-oktatás státuszváltozásaira, ezeket viszont kétharmadrészben a politikai rendszerváltozások (1945, 1949, 1956 és 1989), egyharmadban (1962, 1978) a világgazdaság fejlődése, a nemzetközi kapcsolatok és a tudományos kontextusok változásai idézték elő. Ugyancsak a helyhiány súgja: aligha sikerülhetne itt a vizsgált öt alkorszak finom részleteire is kiterjedő két tucatnyi pont még felületes érintése is. Pedig, ahogy mondani szokás, az ördög a részletekben van, s a történeti részletezés s értelmezések elemzése is jobbra itt valósul meg. Tételes taglalásukra bizonyosan vállalkoznak majd a szűkebb szakmában nálam jobban otthonos kollégák.

Ezért az általam vállalt műfajban talán szokatlan fogással így fogalmaznék: a szerző tulajdonképpen három, különböző nagyságú és rendeltetésű tükörben villantja meg gazdagon sokoldalú anyagát.

Legaprólékosabb, s egyben a legteljesebb, a szöveg kétharmadát kitevő 2. fejezetben. Itt veszi górcső alá az egyes periódusok történelmi, művelődéstörténeti, oktatáspolitikai, alkalmazott nyelvészeti és nyelvpolitikai háttérét, s velük együtt a tanterveket és az alkalmazott módszerekre utaló dokumentumokat.

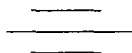
Ennél jóval szikárabb anyagon is (3. fejezet) feltárja az ott kimutatott konklúziók egyik-másikát, mégpedig főként az adatok (az egyes nyelveket tanulók száma, a különböző idegennyelv-tanulási lehetőségek, a szakosított tantervű iskolák stb.) tükrében. (Egyébként kifejező diagramoknak és táblázatoknak bővében van az egész könyv.) Különösen beszédes a „külső megmértetésről”, az 1987-ben állami nyelvvizsgára jelentkező és sikeresen felvizsgázó 15 éves tanulókról szóló kimutatás. Ennek adatai az egyes nyelvek tanulása iránti társadalmi igény arányára, s ennek az eredményességgel való összefüggésére utalnak. A környező közép-kelet európai országok és hazánk alapoktatásának összevetéséből (4. fejezet) az derül ki, hogy másutt magasabb óraszámban tanítottak idegen nyelveket, s ettől intenzívebb is lett az oktatás.

Végezetül pedig két helyen s kétféle módon is összegzi mondanivalóját, immár a korábban kifejtett részletek ismeretére utalva, de sehol sem ismételve. A legtömörebben a 2.6. (Összefoglalás) pontban, ahol a státuszváltozások diktálta módosulások szerepelnek a nyelvválasztásban és a tantervekben. Az 5.1. (Összegzés) pontban kétfelől is megközelíti a végeredményt. Egyrészt rámutat az alacsony hazai kommunikációképes nyelvtudás általános iskolához kötődő tényezőire (ezek a direkt nyelvpolitika, a társtudományok eredményeitől való elzárkózás), valamint arra, hogy a nyugati nyelveknek ebbe az iskolatípusba való bevezetése látszatintézkedés volt, a tan-

anyag nem volt összhangban a célokkal, kevés időt terveztek a készségfejlesztésre, s a tankönyvek is főleg a műveltségterület közvetítői voltak a kreatív készségfejlesztő gyakorlatok rovására stb. Másrészt sorra veszi a kétségtelen eredményekhez vezető tényezőket (a nyugati nyelvek bekerülése a tanulhatók közé, második idegen nyelv, valamint a szakosított tantervű idegen nyelvi osztályok megjelenése, a nyelvtanítás gyakorlati céljának megfogalmazása, kiejtés-intonáció tanítása, audio-lingvális eszközök stb.).

Az ízléses megjelenésű könyv olyan kvalitásai, mint a világos rendszere való törekvés, az anyagfeldolgozás módszeressége, a széles elméleti kitekintés stb. nem csupán szerzőjének egyéni igényességét bizonyítja. Mindez akkor is elárulná, hogy Szépe György tudományos iskolájából származik, ha a hangsúlyos legutolsó lapon nem olvasnánk az alkalmazott nyelvészet jeles professzora iránti hálából diktált köszönőszavakat.

Megjelentette: Eötvös József Könyvkiadó, 2006. 193 p.

DR. HAJZER LAJOS
nyug. egyetemi docens
Pécs

Dr. Fenyvesi István: „Belénk sajdult Odessza...” A város a magyar művelődéstörténetben

A kívülálló számára kuriózum jellegű munka jelent meg annak a dr. Fenyvesi Istvánnak a jóvoltából, aki már 13 éves korában (!) hallott először Odesszáról, amikor még aligha sejthette, hogy monográfiát fog írni valaha erről a több mint 1 millió lakosú városról – különös tekintettel annak kultúrtörténetére és magyar vonatkozású szellemi értékeire.

Az olvasó egy sor olyan különlegességgel találkozik a könyvében, amelyeknek a hazai forrásokban általában „elhallgatás” volt a sorsa (pl. Trockij meggyilkolásában Gerő Ernőnek része volt, 149. lap).

Fenyvesi István könyve 20 (!) fejezetből áll, és már a fejezetcímek egyike-másika is csábítóan hat arra, aki kézbe veszi ezt a munkát: Például: MAGYAROK, BOROK, PUSKIN (32–41. old.); Az odesszai írók magyarul 1945 után (222–252. old.); A VÁROSI ÉS MEGYEI KAPCSOLATOK (305–348. old.) stb.

A könyv NÉVMUTATÓja 16 oldalnyi, ami az olvasó számára sok mindent sejtet, de a szerző azt sem titkolja el, hogy a másik neves szegedi helytörténész, Péter László is írt már korábban egy könyvet Odessza és a magyarok (Szeged, 1978) címen, amely „impulzusul” is szolgálhatott Fenyvesi István számára.

Fenyvesi könyve bemutatja a „sajátosan odesszai embertípust”, a „homo odessicust” (12–19. old.), aki ilyen-olyan vonatkozásban az orosz, ukrán és zsidó kultúrának a szellemében igyekszik eme városban munkálkodni és alkotni.

Odesszának egy 1794. január 10-i kormányrendelet nevezte el a kevéssel ezelőtt elfoglalt Hadzsibej nevű török erődítményt; 1805-ben a legmagasabb fórumon, a helytartó tanácsban már Odesszának említik nálunk a város nevét – tudhatjuk meg (21. old.).

A szerző megemlíti, hogy a szegedi és az odesszai tanárképző főiskolák közötti együttműködés (orosz, testnevelés, pedagógia, pszichológia stb. tanszékek) jó eredményei már a múlt